

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 436/2020-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou JUDr. Janou Viktóriou Žvachovou, Včelárska 21, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 267/2011 a proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 15 Co 344/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 267/2011 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 15 Co 344/2017 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie každému **500 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Bratislava IV **p o v i n n ý** vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
3. Okresný súd Bratislava IV a Krajský súd v Bratislave **s ú p o v i n n é** spoločne a nerozdielne nahradiť sťažovateľom trovy konania **480 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 26. mája 2020 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 267/2011 a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 Co 344/2017 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovatelia navrhujú priznať im primerané finančné zadosťučinenie každému v sume 6 500 eur a náhradu trov konania v sume 480 eur.

2. Z vyžiadaného spisu okresného súdu sp. zn. 6 C 267/2011 vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou doručenu okresnému súdu 6. septembra 2011 domáhali odstránenia väd stavby bytového domu na ulici [REDAKOVANÉ] proti žalovaným v 1. až vo 4. rade. Po tom, ako žalovaný vo 4. rade v priebehu konania zomrel, okresný súd uznesením z 3. apríla 2017 rozhodol o pokračovaní v konaní s jeho právnymi nástupcami ako žalovanými vo 4. až v 6. rade. Okresný súd rozsudkom z 22. júna 2017 žalobu sťažovateľov zamietol, keď dospel k záveru o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaných a nedostatku aktívnej vecnej legitímácie žalobcov vo vzťahu k žalovanému v 7. rade. Súčasne uložil sťažovateľom povinnosť zaplatiť žalovaným náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Proti rozsudku podali sťažovatelia 14. augusta 2017 odvolanie. Okresný súd predložil vec na rozhodnutie krajskému súdu ako súdu odvolaciemu 5. decembra 2017. O odvolaní sťažovateľov krajský súd meritórne rozhodol rozsudkom z 27. mája 2020, ktorým pripustil späťvzatie žaloby voči žalovaným vo 4. až v 6. rade a voči nim konanie zastavil. Súčasne potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým bola žaloba voči žalovaným v 1., 2., 3. a 7. rade zamietnutá. Rozsudok krajského súdu nadobudol právoplatnosť 30. októbra 2020.

3. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú prietahy v napadnutom konaní, ktoré nie je ani po deviatich rokoch jeho trvania právoplatne skončené. Uvádzajú, že nesúhlasia s vyjadrením predsedníčky okresného súdu, ktorá v odpovedi doručenej sťažovateľom 10. augusta 2017 neuznala ich sťažnosť na prietahy v napadnutom konaní za dôvodnú. Vec sťažovateľov bola okresným súdom rozhodnutá 22. júna 2017, teda konanie na jednom stupni trvalo 6 rokov. K priebehu napadnutého konania sťažovatelia uviedli, že predmetom sporu bolo odstránenie skrytých závad novostavby (zatekanie do bytu a garáže žalobcov), zákonný sudca bol preto povinný vec „*urýchlene riešiť*“.

Podľa sťažovateľov vec, ktorá je predmetom sporu, nie je právne zložitá a je bežnou súčasťou rozhodovacej praxe súdov. Vo vzťahu k postupu súdov v napadnutom konaní sťažovatelia uvádzajú, že okresný súd od začiatku postupoval v konaní pasívne, nesprávne rozhodol o zastavení konania aj napriek tomu, že nejde o spotrebiteľský spor, nezákonne žiadal od žalobcov zaplatiť súdny poplatok. Zákonný sudca bol povinný pripraviť pojednávanie tak, aby vec bola rozhodnutá

na jedinom pojednávaní. V prípade úmrtia konateľa [REDAKOVANÉ] mal súd uvedenú skutočnosť oznámiť žalobcom a vyzvať ich, či chcú pokračovať v spore s právnymi nástupcami. Za prieťah sťažovatelia považujú nekonanie okresného súdu od 20. novembra 2014 do 23. júna 2015 a v období od 9. februára 2016 do 3. apríla 2017. Krajský súd nekonal vo veci od predloženia spisu 5. decembra 2017 do podania ústavnej sťažnosti 26. mája 2020. Podľa sťažovateľov zdĺhavým postupom súdov sa oslabuje ich možnosť preukázať žalovaný stav veci, pričom doterajší priebeh súdneho konania nesvedčí o zákonom a spravodlivom postupe súdov.

Sťažovatelia v závere uvádzajú, že dôsledkom predlžovania sporu je stav právnej neistoty sťažovateľov, pričom nekonaním súdov im vzniká majetková, ako aj nemajetková ujma, ktorú žiadajú zaplatiť formou primeraného finančného zadosťučinenia.

II.

Vyjadrenia účastníkov

4. Na výzvu ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedníčkou, podaním č. k. 1SprV/199/2020 zo 4. januára 2021 a krajský súd, zastúpený jeho predsedom, podaním č. k. 1SprV/654/2020 zo 14. decembra 2020.

5. Predsedníčka okresného súdu poukázala na nedôvodnosť ústavnej sťažnosti a uviedla, že správanie sťažovateľov je jedinou skutočnou príčinou prieťahov v konaní, keďže sťažovatelia žiadali o odročenie každého nariadeného pojednávania. Taktiež poukázala na opakované dispozičné úkony sťažovateľov, ktorými menili obsah žaloby a okruh účastníkov, ako aj na postup sťažovateľov v otázke ich právneho zastúpenia. Sťažovatelia opakovane žiadali o odročenie pojednávania a o ustanovenie advokáta, pričom boli súdom odkázaní na centrum právnej pomoci, ktoré však nekontaktovali. Sťažovatelia boli následne vyzvaní na dokladovanie pomerov pre účel oslobodenia od platenia súdnych poplatkov, ktoré však nezdokladovali. Je toho názoru, že akékoľvek iné rozhodnutie ústavného súdu, ako že práva sťažovateľov porušené neboli, by *„bolo absolútne nemiestne a dalo by sťažovateľom ako aj iným osobám návod, ako sa obohatiť na základe podania nedôvodnej žaloby a následného zámerného predlžovania postupu súdu v prejednaní veci tým, že nereagujú na výzvy súdu a maria každé nariadené pojednávanie“*. Súčasne poukázala na skutočnosť, že sťažovatelia postupujú obdobne aj v iných konaniach vedených na tunajšom súde, v ktorých neplatia súdne poplatky, nereagujú na výzvy súdu, správajú sa *„nanajvyš obštrukčne“* a napokon sa sťažujú na prieťahy v konaní, ktoré sami spôsobili. Okresný súd podľa nej konal riadne a rýchlo v rámci možností značne obmedzených správaním sťažovateľov, základné práva sťažovateľov neporušil, preto im nemohla byť spôsobená žiadna ujma. Vzhľadom na stav konania, zohľadňujúc všetky okolnosti prípadu, považuje priznanie sumy 19 500 eur za absolútne neprimerané, *„navyše by to predstavovalo istú formu podpory a aprobovanie správania sťažovateľov, ktorí sa dlhodobo a všetkými možnými prostriedkami snažia súdne konanie predlžovať“*. Zároveň uviedla, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej ústavnej sťažnosti.

6. Predseda krajského súdu sa vo svojom vyjadrení v celom rozsahu stotožnil s predsedníčkou senátu 15 Co, ktorá vo svojom vyjadrení poukázala na to, že sťažovatelia podali neúplné odvolanie, preto ich súd prvej inštancie vyzval na odstránenie väd odvolania. Žalobcovia na túto výzvu ani na iné výzvy súdu prvej inštancie nereagovali. Vždy pred pojednávaním, na ktoré sa nedostavili,

vznášali procesný návrh, o ktorom bolo nevyhnutné pred rozhodnutím vo veci samej rozhodnúť, čím spôsobovali prieťahy v konaní. Napriek tomu odvolací súd doručil odvolanie žalovaným na vyjadrenie, vyjadrenia žalovaných k odvolaniu doručil žalobcom. Žalobcovia sa k vyjadreniam žalovaných k ich odvolaniu nevyjadrili. Odvolací senát určil 19. mája 2020 termín verejného vyhlásenia rozsudku na 27. máj 2020 a 20. mája 2020 bolo uverejnené oznámenie o verejnom vyhlásení rozsudku. Až 26. mája 2020 bezprostredne pred verejným vyhlásením rozsudku sa vyjadrila žalobkyňa v 1. rade k vyjadreniam žalovaných, podaním doručeným odvolaciemu súdu 27. mája 2020 o 7.14 h, žalobcovia v 1. až 3. rade zmenili petit žaloby. Na verejnom vyhlásení rozsudku 27. mája 2020 bol prítomný žalobca v 2. rade, ktorý sa o spôsobe rozhodnutia odvolacieho súdu dozvedel. V júni 2020 bol rozsudok doručený stranám sporu, resp. ich zástupcom. Zároveň uviedla, že z predložených podaní nemožno jednoznačne ustáliť dátum podania ústavnej sťažnosti, keďže z uznesenia ústavného súdu vyplýva, že bola doručená ústavnému súdu 26. mája 2020, avšak samotná ústavná sťažnosť je sťažovateľmi vyhotovená 5. júna 2020. Preto vychádzala z toho, že ústavná sťažnosť bola vyhotovená 5. júna 2020 a ústavnému súdu bola doručená v neskoršom období. Ďalej poukázala na skutočnosť, že predmetná vec nepatrí medzi veci, v ktorých má konanie prebehnúť s osobitnou, resp. výnimočnou rýchlosťou. Poukázala na zaťaženosť senátu 15 Co, ktorý pri svojom vzniku prevzal veľký počet reštančných vecí, čo odôvodňuje záver, že prieťahy pri rozhodovaní krajského súdu vo veci sťažovateľov boli vyvolané objektívnymi dôvodmi. V závere uviedla, že vec sťažovateľov bola rozhodnutá rozsudkom 27. mája 2020, teda skôr, ako sťažovatelia ústavnú sťažnosť spísali (5. júna 2020). Rozhodnutím odvolacieho súdu bol odstránený stav právnej neistoty a k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov po tomto období už nedochádzalo. V tejto súvislosti odkázala na ustálenú prax ústavného súdu, z ktorej vyplýva, že podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty. Predseda krajského súdu zároveň uviedol, že netrvá na ústnom pojednávaní vo veci.

7. Sťažovatelia možnosť zaujať stanovisko k vyjadreniu okresného súdu zo 4. januára 2021 ani k vyjadreniu krajského súdu zo 14. decembra 2020 v lehote určenej ústavným súdom nevyužili.

8. Podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd upustil od ústneho pojednávania o prijatej ústavnej sťažnosti, pretože na základe podaní účastníkov a predloženého spisu okresného súdu sp. zn. 6 C 267/2011 a vyžiadaného spisu krajského súdu sp. zn. 15 Co 344/2017 je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. Navyše, okresný súd ani krajský súd na uskutočnení ústneho pojednávania netrvali, a keďže stanovisko sťažovateľov ku konaniu ústneho pojednávania nebolo v stanovenej lehote ústavnému súdu doručené, ústavný súd zastáva názor, že sťažovatelia súhlasia s upustením od neho.

III.

Relevantná právna úprava a judikatúrne východiská ústavného súdu

9. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

10. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

12. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním, o postavení jeho sudcov a ich bezúhonnosť ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon o ústavnom súde.

13. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

14. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

15. Sťažovatelia sa svojou ústavnou sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ku ktorému malo dôjsť postupom okresného súdu a krajského súdu v napadnutom konaní.

16. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

17. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

18. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádzala predtým z niektorých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), a to § 6, § 100 ods. 1, § 117 ods. 1 a § 119 ods. 1 OSP, ktorý platil do 30. júna 2016, a v súčasnosti vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

19. V zmysle čl. 17 CSP súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb a v zmysle § 157 ods. 1 CSP súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania.

IV.

Posúdenie vecí ústavným súdom

20. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

21. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, predmetom napadnutého konania bol nárok na odstránenie väd diela (stavby bytového domu). Ústavný súd konštatuje, že napadnuté konanie tvorí bežnú a štandardnú agendu rozhodovania všeobecných súdov, teda nie je po právnej stránke zložitá. Uvedené možno konštatovať aj na základe toho, že okresný súd fakticky rozhodol na jedinom pojednávaní, na ktorom vykonal dokazovanie (listinami), predmetom ktorého boli vzhľadom na dôvod zamietnutia žaloby len skutočnosti týkajúce sa aktívnej a pasívnej vecnej legitímácie strán sporu. Určitý stupeň faktickej zložitosti súvisel s väčším počtom účastníkov konania (strán sporu), ako aj s potrebou ustálenia okruhu strán sporu v súvislosti s úmrtím žalovaného vo 4. rade, v dôsledku čoho musel okresný súd prihliadať na výsledok dedičského konania a nadviazať komunikáciu s dedičmi. Ústavný súd však zároveň konštatuje, že ani faktickou zložitost'ou veci nie je možné ospravedlniť neúmernú dĺžku napadnutého konania.

22. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľov v preskúvanom konaní, ústavný súd z obsahu súvisiaceho spisu zistil, že aj sťažovatelia významnou mierou prispeli svojim správaním k doterajšej dĺžke napadnutého konania, na čo poukázali aj okresný súd a krajský súd. Sťažovatelia spôsobili predĺženie napadnutého konania najmä svojou neúčast'ou na nariadených pojednávaniach, opakovanými žiadosťami o ich odročenie a nereagovaním na výzvy súdu. Z celkovo desiatich nariadených pojednávaní na okresnom súde sa sťažovatelia v 1. a 3. rade nezúčastnili ani jedného. Sťažovateľ v 2. rade, ktorý zároveň v konaní vystupoval ako zástupca sťažovateľov v 1. a 3. rade, opakovane žiadal o odročenie nariadených pojednávaní, sám sa

zúčastnil len dvoch z nich. Na ťarchu sťažovateľov z pohľadu zbytočných prietáhov v napadnutom konaní možno pripísať skutočnosť, že priebeh konania pred okresným súdom bol viackrát charakterizovaný využitím procesných dispozičných oprávnení sťažovateľov, ktoré na strane okresného súdu vyvolali povinnosť reagovať predpísaným spôsobom na tieto procesné návrhy. Išlo predovšetkým o opakované návrhy na zmenu účastníkov, resp. rozšírenie okruhu účastníkov (o ktorom okresný súd rozhodoval 3-krát), návrhy na zmenu žaloby, návrh na pristúpenie žalovaného v 5. rade do konania, o odvolanie sťažovateľov proti uzneseniu o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku a o späťvzatie žaloby bezprostredne po meritórnom rozhodnutí súdu.

23. Podľa právneho názoru ústavného súdu využitie možností daných sťažovateľovi procesnými predpismi na uplatňovanie a presadzovanie jeho práv v súdnom konaní môže síce spôsobiť predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné prietahy (m. m. I. ÚS 31/01). Zároveň dĺžku konania, ktorá je dôsledkom úkonov jeho účastníkov alebo ich nečinnosti, nemožno považovať za dôvod na vyslovenie zbytočných prietáhov v prípade, keď súd o procesných návrhoch sťažovateľa konal a rozhodoval bez zbytočných prietáhov (napr. II. ÚS 41/00).

24. K plynulému priebehu napadnutého konania neprispel ani postup sťažovateľov v súvislosti s ich žiadosťou o ustanovenie advokáta, keď boli súdom odkázaní na centrum právnej pomoci, ktoré však nekontaktovali a nereagovali ani na výzvu súdu na zdokladovanie pomerov pre účel oslobodenia od platenia súdnych poplatkov (sťažovatelia v 1. a 2. rade). Uvedený postup sťažovateľov hodnotí ústavný súd ako nekonzistentný a významne sťažujúci postup súdu a v konečnom dôsledku spôsobujúci zbytočné prietahy v konaní. Uvedené správanie sťažovateľov nepochybne malo dopad na celkovú dĺžku trvania konania, na čo ústavný súd prihliadol pri úvahe o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia.

25. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu a krajského súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, pričom vychádzal z ústavnej sťažnosti, jej príloh, z vyjadrení predsedníčky okresného súdu a predsedu krajského súdu a z vyžiadaného spisu okresného súdu sp. zn. 6 C 267/2011.

26. Ústavný súd zistil tento priebeh konania:

- 6. septembra 2011 – okresnému súdu doručená žaloba sťažovateľov,
- 2. decembra 2011 – okresný súd vydal uznesenie, ktorým vyzval sťažovateľov na opravu a doplnenie podania (sťažovatelia na výzvu súdu nereagovali),
- 15. marca 2012 – okresný súd vyzval sťažovateľov na zaplatenie súdneho poplatku,
- 20. apríla 2012 – okresný súd uznesením zastavil konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku,
- 14. mája 2012 – okresnému súdu doručené odvolanie sťažovateľov proti uzneseniu o zastavení konania,
- 20. júna 2012 – okresným súdom zrušené uznesenie o zastavení konania (súdny poplatok bol dodatočne zaplatený),
- 30. augusta 2012 – okresný súd vyzval žalovaných v 1. až vo 4. rade na vyjadrenie k žalobe,
- 19., 24. a 25. septembra 2012 – žalovaný v 2., 3. a vo 4. rade sa vyjadrili k žalobe,
- 6. novembra 2012 – žalovaná v 1. rade doručila vyjadrenie k žalobe,
- 11. januára 2013 – okresný súd nariadil pojednávanie na 19. február 2013,

- 11. februára 2013 – žalobca v 3. rade požiadal o odročenie pojednávania z dôvodu práceneschopnosti, žalobcovia v 1. a 2. rade požiadali o odročenie z dôvodu predloženia návrhu na zámenu účastníkov,
- 13. mája 2013 – okresný súd nariadil pojednávanie na 18. jún 2013,
- 13. júna 2013 – sťažovatelia doručili návrh na rozšírenie okruhu žalovaných a na odročenie pojednávania z dôvodu mimosúdnych rokovaní,
- 18. júna 2013 – okresný súd odročil pojednávanie z dôvodu neúčasti žalobcov v 1. a 3. rade a žalovaného vo 4. rade na 3. december 2013,
- 1. augusta 2013 – sťažovatelia doručili návrh na zámenu účastníkov na strane žalovaných,
- 25. septembra 2013 – okresný súd zrušil nariadený termín pojednávania a vyzval žalovaných na vyjadrenie k návrhu na zámenu účastníkov konania,
- 9., 10. a 17. októbra 2013 – žalovaní v 1., 2. a vo 4. rade sa vyjadrili k zámene účastníkov konania,
- 14. novembra 2013 – okresný súd uznesením nepripustil zámenu účastníkov na strane žalovaných (právoplatné 19. decembra 2013),
- 15. novembra 2013 – žalobca v 2. rade navrhol zrušiť nariadené pojednávanie do právoplatného rozhodnutia o zámene, ako aj z dôvodu plánovanej kúpeľnej liečby,
- 22. januára 2014 – okresný súd nariadil pojednávanie na 25. marec 2014,
- 3. marca 2014 – žalobca v 2. rade navrhol odročiť pojednávanie z dôvodu kúpeľnej liečby,
- 5. marca 2014 – okresný súd odročil pojednávanie na 6. máj 2014,
- 17. marca 2014 – žalobcovia opäť doručili návrh na zámenu účastníkov na strane žalovaného a navrhli zrušenie termínu pojednávania do právoplatnosti rozhodnutia o ich návrhu,
- 3. apríla 2014 – okresný súd zrušil nariadené pojednávanie a vyzval žalovaných na vyjadrenie k návrhu na zámenu,
- 8., 9. a 15. apríla 2014 – žalovaní v 1., 3. a vo 4. rade sa vyjadrili k zámene účastníkov,
- 31. júla 2014 – okresný súd uznesením nepripustil zámenu účastníkov na strane žalovaných,
- 29. septembra 2014 – okresný súd nariadil pojednávanie na 20. november 2014,
- 14. novembra 2014 – žalobcovia doručili návrh na odročenie pojednávania „na neurčito“ z dôvodu námietky nepríslušnosti okresného súdu konať vo veci a požiadali o ustanovenie advokáta,
- 20. novembra 2014 – sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré okresný súd odročil z dôvodu neúčasti žalobcov na neurčito a zároveň ich poučil o možnosti obrátiť sa na centrum právnej pomoci,
- 20. novembra 2014 – žalobcovia doručili návrh na rozšírenie okruhu účastníkov o žalovaného v 5. rade – ██████████,
- 19. decembra 2014 – okresný súd uznesením pripustil vstup žalovaného v 5. rade do konania,
- 18. marca 2015 – okresný súd vyzval žalovaného v 5. rade na vyjadrenie k návrhu žalobcov a centrum právnej pomoci na oznámenie, či žalobcovia požiadali o poskytnutie právnej pomoci a či im bol tento nárok priznaný,
- 7. apríla 2015 – centrum právnej pomoci oznámilo, že žalobcovia sa naň žiadosťou neobrátili,
- 9. apríla 2015 – žalovaný v 5. rade doručil vyjadrenie k návrhu žalobcov,
- 14. mája 2015 – okresný súd nariadil pojednávanie na 23. jún 2015,
- 2. júna 2015 – žalobcovia žiadali odročiť pojednávanie na november 2015 z dôvodu liečenia a plánovanej operácie ich zástupcu (žalobca v 2. rade) a opätovne žiadali, aby im súd ustanovil advokáta,

- 8. júna 2015 – okresný súd zrušil nariadené pojednávanie, vyzval žalobcov na dokladovanie pomerov a žalobcov v 1. a 3. rade na oznámenie, či trvajú na svojom zastupovaní žalobcom v 2. rade,
- 9. júla 2015 – žalobca v 3. rade doručil tlačivo na dokladovanie pomerov pre účel oslobodenia od súdnych poplatkov,
- 7. decembra 2015 – okresný súd nevyhovel žiadostiam žalobcov o ustanovenie advokáta z dôvodu, že žalobcovia v 1. a 2. rade svoje pomery nezdokladovali a pomery žalobcu v 3. rade neodôvodňujú priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov,
- 7. decembra 2015 – okresný súd nariadil pojednávanie na 9. február 2016,
- 23. decembra 2015 – okresný súd bol upovedomený o úmrtí žalovaného vo 4. rade,
- 3. februára 2016 – žalobcovia doručili žiadosť o odročenie pojednávania z dôvodu rozšírenia žaloby o vedľajšieho účastníka na strane žalobcu,
- 9. februára 2016 – žalobcovia doručili návrh na vykonanie dôkazov a požiadali o odročenie pojednávania pre účely vykonania zmierovacieho konania,
- 9. februára 2016 – okresný súd odročil pojednávanie na neurčito pre účely zistenia výsledku dedičského konania,
- 20. júla 2016 – okresný súd zaslal dopyt Okresnému súdu Bratislava III, aby oznámil okruh dedičov po poručiteľovi,
- 12. augusta 2016 – okresnému súdu doručené právoplatné osvedčenie o dedičstve (právoplatné 28. 4. 2016),
- 3. apríla 2017 – okresný súd uznesením rozhodol o pokračovaní v konaní s právnymi nástupcami žalovaného vo 4. rade ako žalovanými vo 4. až v 6. rade,
- 4. apríla 2017 – okresný súd nariadil pojednávanie na 25. máj 2017,
- 18. mája 2017 – žalobcovia v 2. a 3. rade ospravedlnili neúčast' na pojednávaní z dôvodu plánovanej operácie a zo zdravotných dôvodov a žiadali o odročenie pojednávania z dôvodu pokusu o mimosúdny zmier, žalobca v 2. rade žiadal z tohto dôvodu prerušiť konanie od 25. mája 2017 do 25. septembra 2017,
- 22. mája 2017 – okresný súd odročil pojednávanie na 22. jún 2017 z dôvodu práceneschopnosti žalobcu v 3. rade a kúpeľnej liečby žalobcu v 2. rade,
- 15. júna 2017 – žalobcovia v 1. a 3. rade doručili žiadosť o odročenie pojednávania z dôvodu dlhodobej práceneschopnosti žalobcu v 3. rade, prebiehajúceho správneho konania v centre právnej pomoci a návrhu na mimosúdnu pokonávku (žiadosť centru podaná 13. júna 2017),
- 22. júna 2017 – uskutočnilo sa pojednávanie, ktorého sa za žalobcov zúčastnil žalobca v 2. rade, na ktorom okresný súd po vykonaní dokazovania (listinami) vyhlásil meritórny rozsudok, ktorým žalobu zamietol,
- 23. júna 2017 – žalobcovia doručili späťvzatie žaloby proti žalovaným vo 4. až v 6. rade (právní nástupcovia žalovaného vo 4. rade),
- 27. júna 2017 – okresný súd vyzval žalovaných vo 4. až v 6. rade na vyjadrenie, či súhlasia so späťvzatím žaloby,
- 12. júla 2017 – žalobcovia vo 4. až v 6. rade doručili súhlas so späťvzatím žaloby,
- 14. augusta 2017 – žalobcovia podali odvolanie proti rozsudku z 22. júna 2017,
- 5. októbra 2017 – okresný súd vyzval žalobcov na opravu a doplnenie odvolania (žalobcovia na výzvu súdu nereagovali),
- 5. decembra 2017 – spis bol predložený krajskému súdu,

- 3. marca 2020 – krajský súd zaslal odvolanie žalobcov na vyjadrenie žalovaným,
- 11., 19. a 20. marca 2020 – žalovaný v 1. až 3. rade sa vyjadrili k odvolaniu,
- 24. marca 2020 – krajský súd zaslal vyjadrenia žalovaných žalobcom na zaujatie stanoviska,
- 19. mája 2020 – krajský súd upovedomil o verejnom vyhlásení rozsudku 27. mája 2020 (zverejnené na úradnej tabuli súdu od 20. mája 2020),
- 26. mája 2020 – žalobcovia doručili zmenu žaloby, žalobkyňa v 1. rade doručila vyjadrenie v odvolacom konaní (žiadala o oslobodenie od platenia trov),
- 27. mája 2020 – krajský súd vyhlásil meritórny rozsudok,
- 19. júna 2020 – spis bol vrátený okresnému súdu.

27. Ústavný súd z priebehu napadnutého konania zistil, že okresný súd konal vo veci v zásade plynulo, v rámci možností daných správaním sťažovateľov, zároveň však zistil v postupe okresného súdu aj nečinnosť. Pasivitu okresného súdu prejavujúcu sa nečinnosťou bez existencie zákonnej prekážky ústavný súd zistil v období od 9. júla 2015 do 7. decembra 2015 (5 mesiacov) a v období od 12. augusta 2016 do 3. apríla 2017 (7 a pol mesiaca). Z uvedeného vyplýva, že celkové obdobie, počas ktorého bol okresný súd v konaní nečinný, predstavuje viac ako 12 mesiacov.

28. Vo vzťahu k postupu krajského súdu v napadnutom konaní ústavný súd predovšetkým konštatuje, že krajský súd vo veci konal ako súd odvolací, úlohou ktorého je posúdiť vecnú správnosť odvolaním napadnutého rozhodnutia súdu prvej inštancie, preto krajský súd spravidla nevykonáva vo veci procesné úkony (§ 213 OSP, § 383 a § 384 CSP) ani nie je povinný nariadiť pojednávanie (§ 214 OSP, § 385 CSP). To však (aj vzhľadom na predmet konania) nevyhnutne neznamená, že odvolací súd je v odvolacom konaní nečinný, ako to tvrdia sťažovatelia.

29. Odvolacie konanie vo veci sťažovateľov trvalo od predloženia veci krajskému súdu (5. decembra 2017) do rozhodnutia o odvolaní sťažovateľov (27. mája 2020) dva a pol roka. Ústavný súd uvedenú dĺžku trvania odvolacieho konania v zásade nepovažuje samu osebe za neprimeranú. V okolnostiach prípadu sťažovateľov, keď úlohou odvolacieho súdu bolo posúdiť len otázku vecnej legitímácie strán sporu a v kontexte takmer šesť rokov trvajúceho konania na súde prvej inštancie, sa však uvedená doba javí ako neprimeraná a ústavne neakceptovateľná.

30. Predseda krajského súdu vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti poukazoval na zaťaženosť senátu 15 Co. Ako však ústavný súd dlhodobo konštatuje, organizačné, personálne či technické problémy všeobecných súdov nemôžu byť na úkor práv účastníkov konania, nezbavujú štát zodpovednosti za prieťahy v súdnom konaní, v dôsledku čoho takéto argumenty neobstoja (napr. III. ÚS 17/02). Vo vzťahu k námietke predsedníčky odvolacieho senátu, že sťažovatelia sa obrátili na ústavný súd už po rozhodnutí odvolacieho súdu, ktorým došlo k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľov, ústavný súd uvádza, že sťažovatelia doručili ústavnému súdu svoje podanie 26. mája 2020 v elektronickej podobe bez autorizácie, ktoré v lehote 10 dní (5. júna 2020) dodatočne doručili v elektronickej podobe s autorizáciou. Pre úplnosť je potrebné uviesť, že v zmysle judikatúry ústavného súdu k nastoleniu stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (judikatúra citovaná v bode 17 tohto nálezu).

31. Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu a krajského súdu v napadnutom konaní, tak ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

32. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

33. Vzhľadom na to, že o odvolaní sťažovateľov krajský súd rozhodol rozsudkom z 27. mája 2020, a toho času je vec právoplatne skončená, neprichádzalo do úvahy v okolnostiach danej veci rozhodnutie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde.

34. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

35. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie, ak o to požiadal.

36. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

37. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadost'učinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

38. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia pre každého v sume 6 500 eur, čo odôvodnili dlhotrvajúcim stavom právnej neistoty a vznikom majetkovej a nemajetkovej ujmy v dôsledku nekonania súdov.

39. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

40. Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody (III. ÚS 75/01, IV. ÚS 15/03).

41. Vzhľadom na zistenú dobu nečinnosti okresného súdu, berúc do úvahy správanie sťažovateľov, ktorým výrazne sťažili postup okresného súdu v konaní a tým prispeli k jeho predĺženiu, a zohľadňujúc aj konkrétne okolnosti prípadu (zamietnutie žaloby sťažovateľov ako nedôvodnej) a skutočnosť, že toho času je napadnuté konanie právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 500 eur každému zo sťažovateľov za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde, na zaplatenie ktorého zaviazal okresný súd (bod 2 výroku nálezu). Vo vzťahu ku krajskému súdu ústavný súd považoval výrok o porušení základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v odvolacom konaní za dostatočnú ochranu ich práv.

42. Ústavný súd nevyhovel časti sťažnosti, v ktorej sťažovatelia žiadali priznať finančné zadostučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 4 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

43. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

44. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti požiadali o priznanie náhrady trov konania v sume 480 eur, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

45. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov konania pozostávajúcu z odmeny advokátky, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Úhradu priznal za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti). Základná sadzba tarifnej odmeny (§ 11 ods. 3 vyhlášky) za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je 177 eur, ktorá sa pri zastupovaní dvoch a viacerých sťažovateľov znižuje o 50 % (§ 13 ods. 2 vyhlášky), teda na sumu 88,50 eur, a hodnota režijného paušálu (§ 16 ods. 3 vyhlášky) je 10,62 eur. Vychádzajúc zo skutočnosti, že právna zástupkyňa zastupovala troch sťažovateľov, hodnota jedného úkonu právnej služby tak predstavuje sumu 265,50 eur. Keďže suma sťažovateľmi požadovanej náhrady trov konania neprevyšuje sumu vypočítanú podľa vyhlášky (552,24 eur), ústavný súd priznal celkovú náhradu trov konania v sťažovateľmi požadovanej sume 480 eur, tak ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu (bod 3 výroku nálezu).

46. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia sú okresný súd a krajský súd povinné uhradiť spoločne a nerozdielne na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

47. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. marca 2021

Robert Šorl
predseda senátu